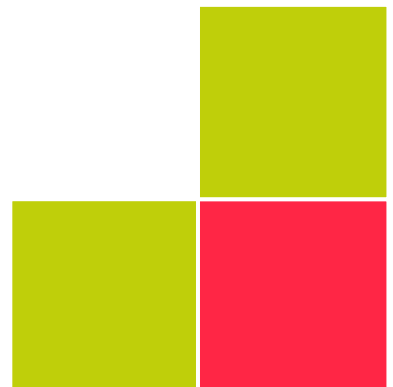

Alternatívna správa o implementácii Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (OPSC) v Slovenskej republike

Bratislava, máj 2012

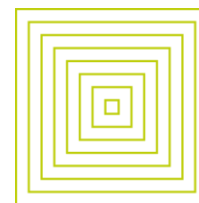
Pripravila Koalícia pre deti - koalícia mimovládnych organizácií,
venujúcich sa dlhodobo problematike detí a mladých ľudí v Slovenskej republike
pod vedením Nadácie pre deti Slovenska.

OBSAH

1. ÚVOD.....	3
2. INFORMOVANOSŤ A VYUŽÍVANIE OPSC V PRAXI	4
3. OHROZENÉ SKUPINY.....	5
4. LEGISLATÍVA	6
5. MONITORING.....	7
6. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA.....	8
7. PRÍKLADY DOBREJ PRAXE	9
7.1. Preventívne osvetové a vzdelávacie aktivity	9
7.2. Linky pomoci pre deti, a mladých ľudí a rodičov.....	10
7.3 Nástroje na ochranu detí na internete	11
7.4 Ďalšie príklady dobrej praxe	11
8. KAZUISTIKA VÝBER Z DOSTUPNÝCH INFORMÁCIÍ	13
9. ODPORÚČANIA	15

1. ÚVOD

Príprava Alternatívnej správy o implementácii Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (OPSC) na Slovensku bola impulzom pre vytvorenie Koalície pre deti – koalície mimovládnych organizácií (MVO), ktoré sa dlhodobo venujú práci s deťmi a mladými ľuďmi na Slovensku, resp. problematike týkajúcej sa detí a mladých ľudí do 26 rokov, vrátane marginalizovaných skupín a utečencov. Jej zakladajúcimi členmi sú Nadácia pre deti Slovenska, najväčšia nezávislá nadácia so zameraním na deti a mladých ľudí do 26 rokov, OZ Náruč – pomoc deťom v kríze, ktoré pomáha týraným, zneužívaným a zanedbávaným deťom, týraným ženám a rodinám ohrozeným domácim násilím, Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, ktorá dlhodobo podporuje deti a mládež predovšetkým v oblasti vzdelávania, zdravia a ľudských práv, Slovenský výbor pre UNICEF (SV pre Unicef), organizácia presadzujúca práva detí na Slovensku, ktorá vypracovala aj obe doterajšie alternatívne správy k implementácii Dohovoru pre Výbor OSN v SR, Slovenská humanitná rada, národné dobrovoľnícke centrum MVO so zameraním na sociálne znevýhodnených a hendikepovaných ľudí a na utečeneckú problematiku, Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), ktorá je zameraná na asistované dobrovoľné návraty, prevenciu obchodovania s ľuďmi a pomoc obchodovaným osobám a integráciu migrantov, Úsmev ako dar, najstaršia a najväčšia dobrovoľnícka organizácia pre podporu detí žijúcich v detských domovoch, Návrat, organizácia, ktorá robí child advocacy, poradenské, vzdelávacie a terapeutické služby v oblasti ohrozených rodín a náhradnej rodinnej starostlivosti, OZ Odyseus, ktoré poskytuje nízkoprahové služby užívateľom drog, osobám ponúkajúcim sexuálne služby na ulici a mladým ľuďom, OZ Prima, organizácia s cieľom prispieť k riešeniu drogovej problematiky a Človek v tísni o.p.s. – pobočka Slovensko, ktorej cieľom je odstraňovanie chudoby a komplexné začleňovanie sociálne vylúčených rómskych lokalít.

Cieľom koalície je stať sa platformou neziskových organizácií pre oblasť detských práv a potrieb detí na Slovensku a o.i. monitorovať implementáciu odporúčaní Výboru OSN pre práva dieťaťa k tejto správe, ako aj pripraviť alternatívnu správu k implementácii odporúčaní k Dohovoru o právach dieťaťa na Slovensku v roku 2013.

Pre prípravu tejto správy sme mali veľmi limitovaný mesačný časový priestor, preto jej obsah neposkytuje komplexnú a úplnú informáciu o stave implementácie OPSC na Slovensku. Pri príprave tejto správy sme oslovili desiatky ďalších MVO s podobným zameraním. Celkovo sa na príprave tejto správy podieľalo 22 MVO, pracujúcich s deťmi a mladými ľuďmi na Slovensku.

Na príprave tejto správy úzko spolupracovala aj p. Alexandra Malangone, členka monitorovacieho Výboru Rady Európy GRETA a p. Peter Guráň, člen Výboru OSN pre práva dieťaťa a člen Správnej rady Nadácie pre deti Slovenska.

Všetkým spolupracovníkom zo srdca ďakujeme.

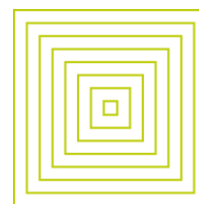
Koalícia pre deti

2. INFORMOVANOSŤ A VYUŽÍVANIE OPSC V PRAXI

Informovanosť verejnosti o existencii OPSC na Slovensku možno považovať za skôr nedostatočnú. Naopak znalosť odborníkov (profesionáli, pracujúci s deťmi, ktorých sa problematika týka) o OPSC vracia, najmä medzi pracovníkmi MVO a ich spolupracujúcimi odborníkmi, ako aj v radoch polície. Skúsenosť MVO ukazuje ochotu verejnej správy (štátnej správy a samosprávy), najmä polície a pracovníkov sociálnej kurately spolupracovať pri riešení prípadov s problematikou OPSC.

Do prípravy aktuálnej vládnej správy o implementácii OPSC podľa našich informácií neboli MVO prizvané.

3. OHROZENÉ SKUPINY

Skupinou detí najviac ohrozenou predajom, prostitúciou a pornografiou sú deti z detských a reedukačných domovov, internátnych špeciálnych škôl, sociálne slabých komunit, najmä rómskych a maloletí bez sprievodu (MBS), ktorí do SR prichádzajú ilegálne

Podľa neoficiálnych zistení sa medzi najohrozenejšiu skupinu radia najmä deti z osád s prevažujúcim rómskym obyvateľstvom a odchovanci detských domovov, ktorým nie je poskytnutá adekvátne podpora pri opúšťaní týchto zariadení a nerealizuje sa ani ich dostatočný monitoring.

Najmä prostitúciou sú v dnešnej dobe najviac ohrozené deti z rómskeho etnika. Sexuálna aktivita maloletých (pred 15. rokom života) je v tomto etniku výrazne častejšia, ako vo väčšinovej populácii. Prostitúcia týchto detí sa stáva neraz významným zdrojom obživy pre rodinu a preto je len veľmi ťažké ju odhaliť. Za špecifický prípad prostitúcie môžeme považovať „požičiavanie“ detí medzi rodinami za účelom získania potravy alebo iných výhod. S týmto sa spája aj fakt, že väčšinové obyvateľstvo považuje skôr za prirodzené, že maloleté Rómky sexuálne žijú a nevníma to, ako sexuálne zneužívanie detí, čo tiež sťažuje identifikáciu detských obetí.

Znepokojujúci je v posledných rokoch aj narastajúci počet obetí sexuálneho zneužívania vo virtuálnom svete. Ľahko dostupným, nekontrolovaným a nemonitorovaným spôsobom sa dostávajú medzi ohrozené skupiny aj bežné deti, či mladí, ktorí doposiaľ mali výrazne menšiu možnosť stať sa obeťou takéhoto druhu násilia. Alarmujúci je odhadovaný počet priamych ponúk finančnej či inej odmeny deťom a mladistvým (najčastejšie dobitie kreditu na mobil, nový telefón, nákupy) za sexuálne služby (fotky, videa, stretnutia), ako aj počet akceptovaných ponúk samotnými obeťami.

Za vysoko ohrozenú skupinu možno považovať aj MBS, zachytených alebo nájdených na území SR, ktorí sú umiestňovaní v špecializovanom detskom domove. Spravidla však z tohto zariadenia utekajú, pričom dôvody útekov oficiálne nie sú známe. Existuje vysoký predpoklad, že tieto osoby mohli byť obeťami obchodovania jednak počas cesty z krajiny pôvodu a následne po úteku zo zariadenia. Podľa skúsenosti MVO vycestovanie z krajiny pôvodu je finančne náročné (spravidla ilegálne za pomoci prevádzáčov) a býva zaplatené rôznymi formami.

4. LEGISLATÍVA

Žiadna z tém, ktorú OPSC zastrešuje, nemá v slovenskej legislatíve samostatný zákon. Celú problematiku OPSC pokrýva Trestný zákon č. 300/2005 Z. z., ktorý obsahuje samostatné ustanovenia k jednotlivým témam. V istom rozsahu pokrýva tieto témy aj zákon 305/2005 Z.z o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele.

Od ratifikácie Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v roku 2005 prijalo Slovensko dôležité opatrenia v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Od roku 2006 funguje pod Ministerstvom vnútra Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Je to multidisciplinárny subjekt riadený Národným koordinátorom pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Členmi sú všetky dôležité subjekty činné v uvedenej oblasti ako aj MVO. Od roku 2006 boli prijaté tri Národné akčné plány. Trestný zákonník bol rozšírený o legislatívne ustanovenia týkajúce sa obchodovania s ľuďmi a Ministerstvo vnútra prijalo regulačné opatrenia týkajúce sa ustanovenia o ochrane a pomoci obetiam obchodovania.¹

Medzi najväčšie problémy v implementácii existujúcej legislatívy patrí malá schopnosť profesionálov na úrovni exekutívy i súdnictva identifikovať detskú obeť tohto druhu násilia. Dôsledkom býva umiestnenie dieťaťa do nevhodného zariadenia, v ktorom sa neodstraňujú jeho traumy, ale sa riešia druhotné prejavy dôsledkov takéhoto násilia spáchanom na ňom. Prax najmä súdna tiež ukazuje, že k detským prípadom sú neraz prizývaní znalci z oblasti psychológie dospelých, ktorí nedokážu dostatočne identifikovať prejavy násilia na deťoch, v porovnaní detskými psychológmi.

Problémom v implementácii problematiky OPSC bývajú aj vykonávacie opatrenia nereflektujúce potreby praxe. Príkladom sú také, ktoré neumožňujú detským obetiam násilia definovaného OPSC navštevovať krízové centrá pokiaľ sú závislé od návykových látok. Avšak prax ukazuje, že práve tieto deti a mladiství sú najčastejšími obeťami tohto násilia.

Nie sú tiež vytvorené podmienky pre naplnenie požiadaviek Smerníc UNICEF o ochrane detských obetí obchodovania. Identifikovaných detských obetí obchodovania je veľmi málo (podľa dostupných údajov 2 – 10/rok), čo akoby dávalo dôvod neposkytovať obetiam pomoc v špecializovaných zariadeniach (ako je tomu napr. v prípade dospelých obetí obchodovania). Pomoc detským obetiam sa poskytuje vo vybraných zariadeniach vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí, ktoré inak slúžia primárne na pomoc iným cieľovým skupinám detí, a teda nie sú kapacitne ani technicky vybavené tak, aby mohli v plnej miere plniť požiadavky Smerníc UNICEF o ochrane detských obetí obchodovania.

¹ Správa o Slovensku – Pomoc a reintegrácia detských obetí obchodovania, Člověk v tísni, Slovensko, 2011

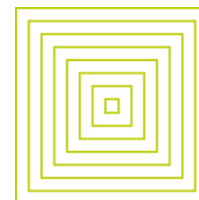

5. MONITORING

Systematický monitoring problematiky OPSC nie je zakotvený v nijakom orgáne ani inštitúcii verejnej správy. Monitoringu jednotlivých typov násilia sa venujú sporadicky predovšetkým štátne výskumné ústavy (Slovenská akadémia vied, Akadémia policajného zboru, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie a pod.), prípadne MVO, väčšinou v rámci medzinárodnej spolupráce. Existujú aj prieskumy v oblasti ohrození detí a mladých ľudí na internete na objednávku súkromných spoločností.

Problémom monitoringu detskej prostitúcie je aj fakt, že sexslužby nie sú legalizované, čím neexistuje presná evidencia poskytovateľov a to najmä mimo ulíc (napr. eskortná služba), kde sa MVO (streetwork) vôbec nedostanú.

Nedostatočné štatistiky obetí násilia podľa OPSC súvisia aj s vyššie spomenutou malou schopnosťou odborníkov identifikovať takúto detskú obeť.

6. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Medzinárodná spolupráca v problematike OPSC existuje najmä na úrovni monitoringu, preventívnych programov a riešenia problémov týkajúcich sa maloletých bez sprievodu, obchodovania s deťmi, či blokovania nevhodného obsahu na internete. Zúčastňujú sa jej tak zástupcovia verejnej správy, exekutívy i inštitúcií, ako aj MVO.

Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied spolupracuje na projekte EU Health Programme - Sexuálny nátlak a násilie mládeže ako ohrozenie sexuálneho zdravia mladých ľudí v Európe – poznanie a intervencia.

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VUDPAP) spolupracuje na projekte EÚ – EU Kids Online, ktorý sa zaoberá výskumom správania sa detí na internete a sociálnych sieťach na medzinárodnej úrovni. Výstupy tohto výskumu sa využívajú v aktivitách MVO na ochranu detí aj na Slovensku.

Linka Stopline.sk pre nahlásovanie nezákonného obsahu na internete aj zo zahraničia je členom európskej siete týchto liniek - INHOPE.

Linka detskej istoty je členom medzinárodnej siete Child Helpline International.

Linka pre stratené a zneužívané deti je členom európskej federácie Missing Children Europe.

Pán Peter Guráň, ktorý je členom Výboru OSN pre práva dieťaťa a p. Alexandra Malangone, ktorá je členkou monitorovacieho Výboru Rady Európy GRETA pre problematiku obchodovania s ľuďmi aktívne rozvíjajú na Slovensku najmä vzdelávacie a monitorovacie aktivity v tejto oblasti.

7. PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

7.1. Preventívne osvetové a vzdelávacie aktivity

Najviac príkladov dobrej praxe je v oblasti preventívnych osvetových a vzdelávacích aktivít a to predovšetkým vďaka MVO. Momentálne najväčšia pozornosť sa na Slovensku venuje informovaniu a vzdelávaniu verejnosti, predovšetkým detí a mladých ľudí, učiteľov a rodičov o ohrozeniach na internete a sociálnych sieťach, vrátane problematiky, ktorú rieši OPSC.

Hlavné finančné zdroje na tieto aktivity pochádzajú najmä z programu EK – Safer internet a zo súkromných spoločností, predovšetkým od všetkých troch mobilných operátorov a ďalších internet service providerov. Malá časť je financovaná štátom.

Vzdelávacie aktivity o téme ohrození vo virtuálnych sieťach majú väčšinou formu workshopov so psychológmi, odborníkmi na túto problematiku, či animovaného seriálu ovce.sk. Na Slovensku si už niekoľko rokov pripomíname Deň bezpečného internetu, v rámci ktorého vyšla v tomto roku kniha Deti v sieti s tematikou internetových ohrození detí. Aktuálne najkomplexnejší projekt v oblasti ochrany detí pred nevhodným obsahom na Slovensku realizuje MVO v spolupráci s orgánmi štátnej správy a Unicef.

Od roku 2009 sa koncepcia Mediálnej výchovy stala súčasťou doplnkového vzdelávania pedagogických pracovníkov, čím zaviedla túto tému do vyučovacieho procesu na školách. V roku 2010 vznikol ako súčasť neformálneho vzdelávania pre učiteľov i nepedagogických pracovníkov prvý projekt Mediálna výchova a ochrana pred nevhodným obsahom na internete, ktorý je financovaný súkromným donatorom a realizovaný MVO. Týmto projektom sa ochrana detí pred nevhodným obsahom vo virtuálnom svete stáva súčasťou aj voľnočasových aktivít detí.

Informovanosť verejnosti o ohrozeniach detí na internete a možnostiach ich ochrany zvyšujú aj mobilní operátori a internet service provideri informáciami na svojich webových stránkach. Celkovo možno k dnešnému obdobiu odhadovať zhruba 50-tis. detí a mladých ľudí, ktorí boli súčasťou rôznych typov informačných aktivít. V 35 školách a neziskových organizáciách bola implementovaná metodika a osnovy Mediálnej výchovy. Ďalších 27 učiteľov absolvovali v tomto roku kurz mediálnej výchovy, ako vyučovacieho predmetu na školách.

V ďalších oblastiach problematiky OPSC sa preventívne informačné aktivity robia najmä ako súčasť streetworku, linky pomoci, aktivít nízkoprahových a krízových centier, domovov sociálnej služby, detských domovov a ďalších zariadení pre ohrozené cieľové skupiny detí a mladých ľudí. Realizujú ich najmä MVO.

Momentálne prebiehajúca kampaň Ministerstva vnútra SR (MV SR) „Viete, čo teraz robí vaše dieťa?“ je zameraná na nástrahy detského života najmä na konzumáciu alkoholu a drog mladými ľuďmi a obchodovanie s ľuďmi.

Špecializované vzdelávanie v rôznych oblastiach problematiky OPSC, vrátane problematiky internetu absolvujú aj členovia polície, sociálni pracovníci, sudcovia, zdravotnícky personál zabezpečované najmä MVO. Pozitívne pritom vnímame, že sa v poslednom období rozbieha vzdelávanie profesionálov, ktorí prichádzajú/môžu prísť do styku s detskými obeťami obchodovania.

7.2. Linky pomoci pre deti, a mladých ľudí a rodičov

Linky pomoci fungujú na Slovensku ako telefonické, e-mailové, či chat, hoci psychológovia motivujú volajúcich najmä k priamemu (telefón, skype call) rozhovoru, ktorý dokáže najviac odhaliť emócie volajúceho. Linky pomoci využívajú nielen detské obeť násilia pokrytého OPSC, ale aj deti, či dospelí, ktorí sa chcú informovať.

Všeobecné linky pomoci primárne slúžia pre riešenie bežných problémov detí, ako sú vzťahy v rodine, v škole a podobne. Linky prevádzkujú MVO, odborne ich zastrešujú detskí psychológovia. Súčasťou diskutovaných problémov bývajú aj problémy z oblasti OPSC, čoraz častejšie najmä problematika internetu a sociálnych sietí. V prípade bezprostredného ohrozenia dieťaťa, psychológovia kontaktujú políciu, alebo sociálnu kuratelu. Okrem všeobecných liniek existujú aj špecializované linky, zamerané na istý druh násilia.

Existujúce linky:

Špecializované

- a) Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi (0800 800 818). Linka, ktorú od roku 2008 prevádzkuje Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), je financovaná Ministerstvom vnútra SR a s podporou spoločnosti Telekom. Je to bezplatná telefonická linka prevádzkovaná v pracovných dňoch od 9.00 do 17.00 hodiny. Mimo pracovných hodín je nepretržite k dispozícii záznamník: volajúci môže v prípade potreby zanechať svoje telefónne číslo a operátori telefonickej linky ho následne spätne kontaktujú. Úlohou linky je poskytovať pomoc a informácie osobám, ktoré sa mohli dostať do rizikovej situácie v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi. Linka sprostredkúva kontakt na organizáciu alebo inštitúcie, ktoré v takýchto prípadoch vedia poskytnúť najrýchlejšiu a najúčinnnejšiu pomoc prípadne je im ponúknutá možnosť využiť služby Programu návratu a reintegrácie obchodovaných osôb IOM. Služby linky sú ďalej zamerané na prevenciu a elimináciu rizík spojených s prácou v zahraničí, pričom volajúcich upozorňujú na nebezpečenstvo obchodovania s ľuďmi. Linka tak zároveň slúži ako nástroj prevencie rizík spojených s pracovnou migráciou a nechránenou prácou zraniteľných skupín obyvateľstva.
- b) Medzinárodné nonstop telefónne číslo linky pre hľadané a sexuálne zneužívané deti (116 000) je prevádzkované Linkou detskej istoty pri SV pre UNICEF.
- c) Linka pomoc.sk - bezpečný internet je portál, ktorý sa venuje problematike ohrozenia detí vo virtuálnom svete, vrátane tém OPSC. Združuje telefonickú Linku detskej istoty UNICEF (116 111), live-chat pomoc.sk, mailovú linku potrebujem@pomoc, Stopline.sk, ako aj ďalšie informácie.

Všeobecné

- d) Linka detskej istoty UNICEF (116 111) je bezplatná nonstop telefonická anonymná pomoc pre deti a mládež i dospelých volajúcich ohľadne problému týkajúceho sa dieťaťa, zastrešuje aj problematiku virtuálneho sveta – internetu a sociálnych sietí, vrátane problematiky OPSC, poskytuje prevenciu aj konkrétnu pomoc. Je to najväčšia linka v SR, ktorá funguje už 16. rok a zaznamenáva minimálne 15- tisíc hovorov ročne. Medzi jej aktivity patria aj preventívne

programy a vzdelávacie aktivity pre profesionálov pracujúcich s deťmi, rodičov, ako i deti, ambulantné krízové stredisko, sociálno-právna poradňa.

- e) Linka detskej dôvery (0800 11 78 78) je bezplatná telefonická linka dostupná každý pracovný deň od 15:00 do 21:00. Má celoslovenskú pôsobnosť. Poskytuje aj e-mailové (odkazy@linkadeti.sk) a Skypové poradenstvo. Linka je organizačnou súčasťou Detskej fakultnej nemocnice v Košiciach, ktorá pri činnosti linky spolupracuje s OZ Spoločnosť priateľov detí – Li(e)nka. Venuje sa problémom detí a mladých, vrátane problematiky internetu a sociálnych sietí a problémov OPSC. Linka mala v minulom roku 3658 hovorov, z ktorých 1990 sa týkalo rôznych problémov spojených s používaním internetu a sociálnych sietí, vrátane problematiky OPSC. V prípade potreby pracovníci linky vedú sprostredkovať potrebnú pomoc, vrátane krízovej pomoci v spolupráci s políciou, alebo sociálnou kuratelou.
- f) Detská linka záchrany (0800 12 12 12) je bezplatná telefonická linka pomoci pre deti a mladých ľudí s rôznymi problémami, vrátane problematiky OPSC, v pracovných dňoch od 15:00 do 20:00. Poskytuje aj e-mailové (dlz@centrumslniecko.sk) poradenstvo. Linka je organizačnou súčasťou MVO - Centrum Slniečko, n.o., Nitra. Pracovníci detskej linky záchrany sa s deťmi osobne nekontaktujú, ale vedú pomoc sprostredkovať, prípadne poskytnúť klientom kontakty na rôzne inštitúcie, ktoré im môžu pomôcť.

7.3 Nástroje na ochranu detí na internete

Každý mobilný operátor, poskytujúci prístup na internet a sociálne siete poskytuje aj blokovanie webstránok so zakázaným obsahom, ako aj softwarové nástroje pre rodičovskú ochranu detí na internete.

Nástrojom na ochranu detí je aj linka Stopline.sk, v rámci projektu Safer internet, ktorá by mala byť schopná do 48 hodín po nahlásení nevhodného obsahu, tento v spolupráci s políciou zablokovať. Linka vznikla v spolupráci MVO eSlovensko a MV SR s cieľom zamedzenia šírenia detskej prostitúcie, pornografie a obchodu s deťmi na internete. Od jej založenia v roku 2010 bolo nahlásených približne 500 prípadov uverejňovania nezákonného obsahu na internete – konkrétne detskej pornografie.

7.4 Ďalšie príklady dobrej praxe

Príkladom dobrej praxe je aj zaobchádzanie s maloletými bez sprievodu (MBS). MBS sú po nájdení na území SR umiestňovaní do špecializovaného detského domova, kde je možné voči nim vykonávať bez prerušenia opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. V prípade, ak sa nepodarí na základe lekárskeho vyšetrenia zistiť, či sa jedná o maloletú alebo plnoletú osobu v zmysle zákona o pobyte cudzincov, sa táto osoba považuje za maloletú. Toto ustanovenie zákona umožňuje aplikovať zvýšenú starostlivosť o osoby, pokiaľ nie je zrejmé, či stále sú maloletými deťmi. Podľa skúseností MVO však neexistuje jednotný systém na určovanie veku osoby, čo v praxi spôsobuje časté problémy s ohľadom na ich práva. Podľa vyjadrenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny bol vyčlenený detský domov v Topoľčanoch, ktorého zamestnanci boli jednorázovo vyškolení na prácu s obeťami

obchodovania. Doposiaľ však nebol identifikovaný ani jeden takýto prípad, pričom MBS často zo zariadenia utekajú a dôvody úteku nie sú oficiálne známe.

V 22 európskych štátoch, vrátane Slovenska, prebehla ku koncu roka 2011 policajná akcia IKARUS zameraná proti šíreniu detskej pornografie. Podľa verejne dostupných informácií polícia na Slovensku zorganizovala tvrdý zásah proti šíreniu súborov so sexuálnym zneužívaním detí prostredníctvom internetu. Na celom území Slovenska sa vykonalo 13 domových prehliadok a dve prehliadky iných priestorov. Policajti zaistili vyše 800 kusov CD, viac ako 1300 DVD, fotografické filmy a videokazety. Taktiež zaistili vyše 30 počítačov, rôznu výpočtovú techniku, kamery a fotoaparáty. Celkovo sa podľa verejne dostupných informácií podarilo do októbra 2011 slovenskej polícii odhaliť 84 prípadov detskej pornografie, čo je o 190% viac než v porovnateľnom období roku 2010 (29).

8. KAZUISTIKA VÝBER Z DOSTUPNÝCH INFORMÁCIÍ

- Lenka (12 rokov) bola zverbovaná rodinným známym do Českej republiky, údajne za účelom starostlivosti o jeho malé deti, kam bola prepravená proti svojej vôli, pod vplyvom liekov. Tu bola izolovaná s minimálnou starostlivosťou (strava, ubytovanie, ošatenie...), bolo jej bránené v kontakte s príbuznými. Za použitia násilia a pod hrozbami bola sexuálne zneužívaná a nútená k prostitúcii.

Po 4 rokoch sa Lenka dostala späť na Slovensko, údajne za pomoci klienta. Po návrate mala problém so školskou dochádzkou, jej prejavy boli vyhodnotené ako poruchy správania a bola umiestnená do diagnostického centra pre mládež. Tu sa pracovníkom zdôverila so svojimi skúsenosťami, nikto jej však neveril a bola obvinená z klamstva. Po absolvovaní rutinných postupov bola premiestnená do represívneho zariadenia (reedukačný domov pre mládež). Namiesto adekvátnej terapeutickej pomoci tak bola druhotne viktimizovaná – zaobchádzalo sa s ňou nie ako s obeťou, ale ako s delikventom.

Lenka bola neskôr náhodne identifikovaná ako obeť obchodovania vďaka preventívnej prednáške o obchodovaní v tomto reedukačnom domove. Po prednáške sama vyhľadala lektorku so slovami: „Teta, veď vy ste hovorili o mne.“ Napriek tomu, že Lenka mala z obáv pred odsúdením problém hovoriť o svojich skúsenostiach, v prítomnosti dôveryhodnej osoby sa u nej prejavila potreba ventilovať traumatické zážitky. Lektorke prednášky sa zdôverila najmä z toho dôvodu, že u nej cítila pochopenie a znalosť problematiky. Vďaka identifikácii Lenky ako detskej obeť obchodovania s ľuďmi sa napokon podarilo presunúť ju z represívneho zariadenia do detského domova s odporúčaním, aby jej bola poskytnutá špecializovaná starostlivosť.

Prípady Lenky bol pre zodpovedné inštitúcie (MV SR) podnetom na realizáciu školení zameraných na identifikáciu a špecializovanú pomoc pre detské obeť obchodovania, ktorých cieľovou skupinou boli pracovníci diagnostických centier pre deti a mládež.

- V roku 2006 nemecká televízia SAT 1 odvysielala reportáž o obchodovaní s deťmi zo Slovenska. Išlo o predaj maloletých rómskych dievčat z Lučenca, Košíc a Banskej Bystrice na sex. Predávali ich rodinní príslušníci alebo kamaráti. Podľa článkov a blogov k uvedenému prípadu, polícia nemala záujem informovať verejnosť o stave vecí.
- V novembri 2008 sa na SME blogu objavil článok o prostitúcii detí a mladistvých v Trebišove: „Na niektorých miestach nášho mesta možno vidieť postavajúce dievčatá tmavšej pleti ponúkajúce svoje telo. Stoja tak na štyroch – piatich miestach, ktoré sa lokalizujú v blízkosti rómskej osady (mesto Trebišov má v sebe integrovanú tzv. rómsku osadu)... Mladé dievčatá (a v niektorých prípadoch aj deti pod 15 rokov) stoja opreté, sedia na tráve, či počas zimy v autobusových búdkach a ponúkajú svoje služby za skutočne nízke ceny. Za smiešnych 200 Sk (cca 7 €) urobia čokoľvek. Niektoré za nejaké jedlo.“ Podľa autora je veľmi problematické danú situáciu riešiť. Dievčatá na sexuálne služby ponúkajú samotné rodiny a nikto z nich nechce daný stav meniť. Odmietajú aj pomoc občianskych združení. Policajti sú „bezmocní“, pretože zákazníci nič nepriznajú, dievčatá mlčia a tomu, kto by na toto upozornil sa môže stať, že príbuzní dievčat na neho podajú oznámenie za krivé obvinenie.

- Na Linke detskej dôvery v Košiciach sa stretávajú s problémom komerčného sexuálneho zneužívania detí len v podobe rozhovoru o tejto téme, ktorý sa nesie v podobe informácií, či detskej zvedavosti. Napr. rómske dievča, ktoré udávalo, že jej nejaký pán ponúkal účinkovanie v porno filme a jej otec s tým súhlasil. Pri podrobnejšom rozhovore sa zdalo, že chce len vedieť názor na takýto problém. Stretli sa i s virtuálnym sexuálnym zneužívaním, problém si riešili podľa rád linky rodičia chlapca. Ostatné problémy deti doposiaľ nekomunikovali.
- Z dotazníka oslovenej školy, ktorá mala projekt financovaný Nadáciou pre deti Slovenska. „Čo sa týka detskej prostitúcie, v meste funguje prostitúcia, no nehovorí sa o nej a ťažko sa dokazuje. Ide o rómske dievčatá vo veku 15 – 18 rokov. Tiež som sa stretla so sexuálnym zneužívaním (pravdepodobne dobrovoľným, nebolo k tomu nútené) – išlo o 12- ročné dievča, ktoré už má sexuálne skúsenosti. Prípado 14-ročného chlapca, ktorého zneužívali dospelí muži, bol aj vyšetrovaný políciou. V tomto prípade sme písali posudok o správaní sa žiaka pre políciu.“
- Resocializačné stredisko Adam, ktorého zriaďovateľom je MVO Adam, Bratislava sa v posledných rokoch stretlo vo svojej praxi s jedným prípadom detskej prostitúcie. Išlo o maloletého chlapca, ktorý bol do strediska umiestnený na základe rozhodnutia súdu, kedy maloletý prostituoval za účelom obstarania si prostriedkov na nákup omamných látok resp. prostitúciu vykonával priamou výmenou za tieto látky. MVO participovala na riešení následkov tohto prípadu tým, že maloletý absolvoval v stredisku kompletný resocializačný program. Resocializačný program zahŕňa aj riešenie problematiky z tejto oblasti (prostitúcia).
- Z výsledkov prieskumu VUDPAP a eSlovensko ohľadom správania sa detí a dospelých vo virtuálnom svete za rok 2011 vyplýva, že so sexuálnymi narážkami a komentármi na internete má skúsenosť 37,0 % dievčat a 22,0 % chlapcov. Oslovených bolo 303 detí, 162 dievčat a 141 chlapcov. 36,4 % dievčat a 14,9 % chlapcov zažilo, že ich niekto na internete presviedčal alebo nútil, aby mu poslali svoju fotografiu alebo video a 25,9 % dievčat a 16,3 % chlapcov uvádza, že boli sexuálne obťažovaní na internete. Deti a dospievajúci môžu svojím správaním na internete k týmto rizikám prispievať. Niekedy provokujú a skúšajú hranice, kam až môžu zájsť, zisťujú, ako budú reagovať ľudia na druhej strane. Vplyv má aj to, aké ďalšie informácie a statusy si deti dávajú do profilov, o čom a s kým sa rozprávajú na čete. Ako dospievajúci sami priznávajú, 11,1 % dievčat a 7,8 % chlapcov už zverejnilo na internete fotky v sexi póze; 3,1 % dievčat a 6,4 % chlapcov aj v spodnej bielizni alebo s odhalenými časťami tela; 9,9 % dievčat a 22,7 % chlapcov sa rozprávalo o sexe na chate.

9. ODPORÚČANIA

Po zhodnotení všetkých dostupných informácií sme identifikovali nasledovné oblasti na nápravu, ktorých cieľom je zabezpečenie všetkých práv dieťaťa na Slovensku v problematike OPSC.

1. **Vytvoriť inštitút Detského ombudsmana**, ktorý by bol centrom osvetových, vzdelávacích, monitorovacích aktivít v oblasti detských práv a potrieb detí a iniciátorom legislatívnych zmien a ich implementácie v praxi.
2. **Vytvoriť primerané finančné mechanizmy** na financovanie monitorovacích, preventívnych osvetových a vzdelávacích aktivít v problematike OPSC, do ktorých sa môžu zapojiť aj MVO. Posilniť primeraným vzdelávaním osobnostné a sociálne zručnosti rizikových skupín detí, ako prevenciu pred násilím definovaným OPSC.
3. **Zabezpečiť systematický monitoring a výskum** v celej problematike OPSC, na ktorom by sa podieľali aj MVO.
4. **Posilniť ochranu rizikových skupín** v problematike OPSC (detské a reedukačné domovy, internátne špeciálne školy, sociálne slabé komunity, najmä rómske).
5. **Zavádzať preventívne opatrenia** (prioritizácia tém OPSC v rámci existujúcich národných akčných programov, finančné mechanizmy, implementácia do formálneho a neformálneho vzdelávania detí i dospelých, osвета vo verejnosti s dôrazom na deti a mladých, štandardizácia postupov pri riešení detských obetí pre sociálnu kuratelu, zvýšenie multidisciplinárnej spolupráce).
6. **Vytvoriť štandardný, jednoznačný a rýchly systém intervencie** pri riešení detskej obeť v oblasti problematiky OPSC, vychádzajúci z potrieb praxe (definovaný v spolupráci s odborníkmi a so špecializovanými MVO) a jeho flexibilné uplatnenie v praxi, ktorého súčasťou bude maximálna súčinnosť zainteresovaných inštitúcií.
7. Pri prevencii i intervencii **využívať viac služieb a odbornosti detských psychológov**, MVO i zahraničných skúseností, aby boli pri každom kroku zohľadnené práva a najmä potreby dieťaťa.
8. **Realizovať školenia profesionálov** (polícia, prokurátori, sudcovia, sociálni pracovníci, zdravotnícky personál, MVO a ďalší), ktorí prichádzajú do kontaktu s problematikou OPSC s dôrazom na schopnosť včasnej identifikácie detskej obeť v spolupráci s MVO.
9. **Presadzovať** vo všetkých aktivitách, vrátane legislatívy a tvorby finančných mechanizmov zvláštny dôraz na **problematiku OPSC vo virtuálnom svete** – na internete a sociálnych sieťach. Okrem iného
 - a) posilniť existujúce linky pomoci, ktoré umožňujú reagovať na nové špecifické potreby detských užívateľov internetu,
 - b) apel na vznik etických kódexov internetových prevádzkovateľov,
 - c) realizovať osvetové kampane pre širokú verejnosť a zvlášť deti, mladých ľudí a rodičov.
10. **Zapájať sa na všetkých úrovniach do medzinárodných projektov** a zvýšiť transfer know – how v oblasti riešenia problematiky OPSC na Slovensko.

